

Tablica anatomiczna. Miedzioryt przypisywany Janowi van Calcar z *Anatomii* Andreasa Vesaliusa, wydanej w Amsterdamie w 1617 r. Fot. MNK

„Weźmi liście Makowego młodo zebranego y ususzonego garść, przyday skorek Cytrynowych lub Pomarańczowych suchych, warz w wodzie, precedziwszy daway pić choremu często, przydaiąc Gałki muszkatowej albo Cynamonu utartych, albo kto mieć może *Spiritum vitrioli* do kwatery tej Dekokcyei kropel 20”. Taki przepis „na zatrzymanie womitów” widnieje w poradniku medycznym *Vade Mecum Medicum. To iest Krotkie, y doświadczone sposoby leczenia chorob rozmaitych, Męskich, Białogłowskich, y Dziecinnych* [...] wydanym w Częstochowie około 1721 r. *Vade Mecum* to – i blisko 80 innych starodruków o tematyce medycznej – można oglądać od 5 września na wystawie „Szlachetne zdrowie – ziołolecznictwo i medycyna” w Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego – Oddziale Muzeum Narodowego w Krakowie przy ulicy Piłsudskiego 12.

– Ekspozycję rozpoczynamy od zbioru herbarzy, czyli dawnych zielników – mówi kurator Iwona Długopolska. – Te przepięknie ilustrowane książki przed kilkuset laty były prawdziwymi kompendiami wiedzy medycznej. Nie tylko opisywały rośliny o właściwościach leczniczych, lecz zawierały receptury leków, które można sporządzić z danych ziół czy owoców, opisy postępowania w przypadku najróżniejszych dolegliwości, a nawet informacje anatomiczne czy np. instrukcję odbierania porodu. To właśnie z kart zielników pochodzą także przedstawienia niektórych zabiegów medycznych i aptek.

Pierwszą księgą prezentowaną na wystawie jest najstarszy zielnik w naszych zbiorach – „*Hortus sanitatis*” z ok. 1507 roku, wydany w Strassburgu. Zobaczymy tu również zielniki wydane w Krakowie Aemiliusa Macera „*De herborum virtutibus*” z 1537 oraz rodzime XVI-wieczne herbarze Marcina Siennika i Marcina z Urzędowa.

W kolejnych sekcjach wystawy możemy zajrzeć np. do sali szpitalnej sprzed ponad czterystu lat – dzięki *Statutum* zakonu szpitalników – czy obejrzyć ilustracje dzieł i traktatów medycznych dających wyobrażenie o ówczesnej relacji lekarzy z pacjentami. Na wystawie nie brakuje także wyobrażeń świętych patronów, do których zwracano się w przypadku cięższych i lżejszych dolegliwości. Wyklejka najstarszej książki na wystawie, inkunabułu *Statuta*

Żałujemy, że możemy
otworzyć tę wspaniałą
księgę tylko na jednej
ilustracji, jednak
pozostałe będzie
można prześledzić
na stanowisku
multimedialnym

Iwona Długopolska
Kurator wystawy

Szlachetne zdrowie – ziołolecznictwo i medycyna. Starodruki z kolekcji MNK

05.09.2017 – 07.01.2018

provincialia Gnesnensia z ok. 1500 roku, przedstawia św. Apolonię „od bólu zębów” ze złowrogo wyglądającymi ogromnymi obcęgami w dłoni. W *Złotej legendzie* Jakuba de Voragine spotkamy rzymskich lekarzy, braci-męczenników św. Kosmę i Damiana, a polski traktat Macieja z Miechowa dotyczący odpowiedniego postępowania w czasie zarazy *Contra sevam pestem regimen* z roku 1508 rozpoczyna się od przedstawień świętych Sebastiana i Rocha.

Nie braknie powiązań medycyny, astrologii oraz magii – tematykę tę porusza traktat *O zjawach, widmach oraz wielkich hałasach i różnych przeczuciach, które zapowiadają śmierć człowieka, wielkie klęski i zmiany władzy* Ludwiga Lavatera z 1659 roku oraz dzieło *Cudowne tajemnice magii naturalnej i kabalistycznej* przypisywane XIII-wiecznemu teologowi i świętemu Albertowi Wielkiemu.

– W dalszych częściach wystawy chcemy pokazać, jak rozwijała się wiedza medyczna i jak powstawały kolejne specjalizacje – mówi Iwona Długopolska. – Prezentujemy zatem podręczniki chirurgii, okulistyki czy bardzo interesujący podręcznik położnictwa „*Observations diverses*”, napisany przez Louise Bourgeois, akuszerkę królowej Francji Marii Medycejskiej i wydany w Paryżu w 1626 roku.

Gratką dla widza są wspaniale ilustrowane atlasy anatomiczne. Jednym z najpiękniejszych jest *Anatomia* Andreeasa Vesaliusa z 1617 roku. Ten flamandzki lekarz i uczyony uznawany jest za twórcę nowożytnej anatomii. W siedmioczęściowym dziele *De humani corporis fabrica* (*Budowa ludzkiego ciała*) jako pierwszy opisał dokładnie maszynierię ludzkiego organizmu, poprawiając liczne błędy poprzedników. *Fabrica* była ilustrowana 300 drzeworytami wykonanymi prawdopodobnie przez ucznia Tycjana, niderlandzkiego malarza i rysownika Jana van Calcara. Prezentowana w Muzeum Emeryka Hutten-Czapskiego *Anatomia* jest skrótem *Fabryki*. – *Żałujemy, że możemy otworzyć tę wspaniałą księgę tylko na jednej ilustracji, jednak pozostałe będzie można prześledzić na stanowisku multimedialnym* – mówi kustosz wystawy.

Starodrukowi towarzyszy 20 map i planów, opublikowanych od XVIII wieku do lat 30. XX wieku, również nawiązujących do tematyki medycznej. Tę część wystawy otwiera *Mappa zdrojowisk lekarskich w Galicji i Bukowinie* z 1862 roku. Do wartych uwagi należą z pewnością plany kanalizacji i wodociągów w miastach polskich, w tym niezrealizowany *Plan Królewskiego Stołecznego Miasta Krakowa. Z wykreśleniem istniejącej kanalizacji. Referat w sprawie wodociągu Regulickiego* z 1889 roku, który dotyczył niezrealizowanego planu budowy wodociągu, mającego dostarczać do Krakowa czystą wodę z Regulic.

(MB)

Informacje dla zwiedzających:

Szlachetne zdrowie – ziołolecznictwo i medycyna. Wystawa starodruków z kolekcji Muzeum Narodowego w Krakowie

Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego
Oddział Muzeum Narodowego w Krakowie
ul. Piłsudskiego 12
05.09.2017 – 07.01.2018

Pon.: nieczynne
Wt.–sob.: 10.00–18.00
Niedz.: 10.00–16.00

Bilet normalny – 9 zł
Bilet ulgowy – 5 zł
Bilet rodzinny (maks. 5 osób) – 19 zł
Bilet grupowy normalny (min. 15 osób) – 7 zł
Bilet grupowy ulgowy (min. 15 osób) – 4 zł
Dzieci do 7 lat – wstęp bezpłatny
Dzieci i młodzież do 16 lat – 1 zł
Uczniowie i studenci do 26 lat – 1 zł
Niedziela – wstęp wolny

Kurator: Iwona Długopolska
Organizator: Muzeum Narodowe w Krakowie
Mecenas Muzeum Narodowego w Krakowie: PZU
Partner Muzeum Narodowego w Krakowie: Cechini Muszyna

MNK Media:

KATARZYNA BIK
(695 981 817)
kbik@mnk.pl

MARTA BOSAK (606 207
728) mbosak@mnk.pl

Pliki do pobrania:

SERWER ftp.mnk.pl
UŻYTKOWNIK: media HASŁO:
fcZRRtme6w